

Avots: www.db.lv
Autors: Ķirsons Māris
Datums: 18.08.2009
Laiks: 07:44

Izvēlēties, kurus nodokļus cels

Nedēļas laikā būs skaidrība, uz kā rēķina pieaugs nodokļu slogs

Valdību veidojošajām partijām ir ko padomāt par to, kurš nodoklis «mīļāks» — nekustamā īpašuma nodoklis mājokļiem, PVN likmes palielināšana vai iedzīvotāju ienākuma nodokļa diferencēšana un kurš no minētajiem mazāk «sitīs» pa lēmumu pieņēmušo partiju gaidāmajās Saeimas vēlēšanās 2010. gadā, tā uzskata vairāki aptaujātie.

Izvēles iespējas

PVN likmes palielināšana un progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieviešana ir alternatīva gadījumā, ja valdību veidojošo partiju koalīcija nespēs vienoties par budžeta izdevumu samazināšanu vai mājokļu aplikšanu ar nekustamā īpašuma nodokļa likmi. Tā pēc valdību veidojošo partiju Sadarbības padomes sēdes atzina premjers Valdis Dombrovskis. Viņš norādīja, ka nekādas būtiskas pārmaiņas saistībā ar nodokļu politikas izmaiņām nav gaidāmas, jo paredz to pašu, ko noteica valdības vienošanās ar Eiropas Komisiju un SVF. Starptautiskajiem aizdevējiem ir apsolīts, ka ar 2010. gadu tiks ieviests kapitāla pieauguma nodoklis, kā arī iedzīvotāju ienākuma nodoklis par saņemamajām dividendēm. Savukārt dzīvojamā platība, pēc V. Dombrovskā teiktā, tiks aplikta ar 1.5 % lielu nekustamā īpašuma nodokļa likmi, taču nav paredzēts, ka šī likme varētu būt 3 %. Turklāt pašvaldībām būs tiesības to samazināt par 90 %. Nedēļas laikā valdību veidojošajām partijām, pēc V. Dombrovskā teiktā, vajadzētu vienoties par izmaiņām nodokļu politikā saistībā ar nākamā gada budžetu.

Visi pirksti sāp

Mazāki ienākumi provocē uz nodokļu palielināšanu, taču augstāki nodokļi veicina pelēko ekonomiku, kā arī mazākus ienākumus valsts makā, turklāt valsts, īstenojot būtībā visaptverošu nodokļu palielināšanu, iedzīvotājus ved uz maksātnespēju, atzīst vairāki aptaujātie. Teiktais tiek attiecināts uz gaidāmo mājokļu aplikšanu ar nekustamā īpašuma nodokli, jo cerības savākt šajā nodoklī ap 70 milj. Ls (pēc agrāk masu medijos izskanējušas informācijas) šobrīd šķiet ļoti optimistiskas. Vidēji ikkatram iedzīvotājam šajā nodoklī vajadzētu maksāt ap 33 Ls gadā, bet, piemērojot atlaides pensionāriem, bērniem un maznodrošinātiem vai arī neapliekamo minimumu (40 m² dzīvokļiem un 80 m² mājām) vienam maksātājam jau vajadzētu maksāt vismaz 70 — 80 Ls Ls. Tiesa, kamēr ir vīzijas un idejas, bet nav konkrētu dokumentu, tās ir tikai spekulācijas. Daži aptaujātie sīkuzņēmēji norāda, ka matemātiski var tā rēķināt, taču realitātē būs grūti šādus ienākumus gūt. Kā rīkosies vietējās pašvaldības un ko tās darīs ar tiem, kuri par mājokli attiecīgo nodokli samaksāt nespēj — pārdos mājokli izsolē par nodokļu parāda tiesu vai atliks maksājumu līdz labākiem laikiem. Katrā gadījumā valdības «dāvaniņa» būs labs ierocis opozīcijas partijām cīņā par vietu nākamajā Saeimā.

Nepareizs solis

«Krīzes apstākļos nodokļu sloga palielināšana ir nepareizs solis, jo tas nesalāpīs budžeta deficīta caurumu, bet gan stimulēs uzņēmējus ne tikai apsvērt un draudēt, bet arī reāli pārcelt uzņēmējdarbību uz nodokļu jomā pievilcīgākām valstīm,» atzīst a/s Brīvais Vilnis valdes priekšsēdētājs Arnolds Babris. Viņaprāt nevis jāceļ nodokļi, bet gan jāsamazina tēriņi — atļaujot 2/3 no visiem ierēdņiem (šajā kategorijā neskaitot pedagogus, policistus, mediķus). «Ja pircējiem valsts ar nodokļu palīdzību būtiski samazina ienākumus, tad arī uzņēmējiem saruks ne tikai pirkspējīgo klientu loks, bet arī ienākumi, jo tarifus celt (vai tos atstāt līdzšinējā apmērā) var atļauties tikai pilnībā vai daļēji monopolstāvoklī esošie,» norāda A. Babris.

Vajag domāt ilgtermiņā

«Šobrīd sabiedrībā, manuprāt, nav pārliecības, ka visi šie priekšlikumi top kādas ilgtermiņa stratēģijas ietvaros un ir pietiekoši rūpīgi izvērtēti un pietiekoši publiski (ekspertu vidū un sabiedrībā vispār) izdiskutēti,» uzsver advokātu biroja Sorainen partneris nodokļu jautājumos Jānis Taukačs. Tādējādi, viņaprāt, pēc iespējas vajadzētu minimizēt iespējamo neskaidrību risku tiesību normu piemērošanā. «Šobrīd nepamet sajūta, ka viss tiek darīts milzīgā steigā, jo ir saņemts ziņojums, ka budžetā trūkst līdzekļu,» tā J. Taukačs. Viņš norāda, ka grozījumi jāpieņem ilgtermiņa skatījumā. Lai tas, kas tiek tagad grozīts, būtu tik labs, ka varētu veiksmīgi darboties arī pēc 15 un vairāk gadiem, lai visi ilgtermiņā zinātu spēles noteikumus, pat ja nodokļu nasta palielinās, norāda nodokļu speciālists. Šobrīd trūkst precīzas informācijas - kas tieši tiks darīts, tādēļ grūti novērtēt to iespējamo ietekmi un sekas.

«Būtiski ir ievērot tiesiskās paļāvības principu, lai tie, kas šogad slēdz darījumus, nākamā gada sākumā nekonstatētu, ka par šogad gūtajiem ienākumiem jāmaksā vairāk nodokļos, nekā darījuma slēgšanas brīdī plānots,» uzsver J. Taukačs. Tādējādi no budžeta «lāpīšanas» viedokļa IIN grozījumi var nesniegt tūlītēju efektu, jo nodokli iespējams iekasēt ātrākais 2011.gadā.

Neatkārtot kļūdas

«Svarīgi, lai tik būtiski sistēmas grozījumi neizraisītu haosu, kāds radās, piemēram, palielinot PVN likmi gada sākumā un pārejas noteikumos neiekļaujot nosacījumu, kuram jāsedz palielinājums par iepriekšējā gadā noslēgtiem līgumiem - pircējam vai pārdevējam,» atgādina J. Tāukačs. Viņaprāt ir svarīgi, ka no jaunā gada spēkā stāsies arī citi būtiski grozījumi Latvijas nodokļu tiesību aktos, ko paredz, piemēram, ES direktīvas PVN jomā. Tādēļ apgūstamais materiāls var būt ārkārtīgi apjomīgs, ar kuru daudzi uzņēmumi tikai ar grūtībām tiek galā. «Viens starptautisko kravu pārvadājumu uzņēmums bija aprēķinājis, ka, lai laikus pielāgotu procedūras un IT sistēmas PVN direktīvu grozījumiem no 2010.gada, viņiem būtu jāredz nacionālo PVN likumu ES teksti ne vēlāk kā 2009.gada septembrī,» norāda J. Tāukačs. Vislielākās bažas, lai grozījumi nepalielinātu jau tā pēdējā laikā pieaugošo pelēko zonu biznesā.

PVN līdz šim palielināts 5 ES valstīs. Lielbritānija jau gada sākumā pārejas noteikumos paredzēja, ka gada beigās tās PVN standarta likme palielināsies atpakaļ uz 17.5% un šobrīd tiek aktīvi diskutēts, ka, iespējams, tur likme palielināsies pat uz 20%, norāda nodokļu speciālists. Viņaprāt, 10% dividendēm un kapitāla pieaugumam varētu būt taisnīgs risinājums. Daudziem samazināsies vēlme «pārplānot» ienākumus no darba attiecībām par biznesa ienākumiem. Savukārt diferencētais iedzīvotāju ienākuma nodoklis - pārāk jauna ideja, lai paspētu no 2010.gada 1.janvāra rūpīgi izplānot, publiski izdiskutēt un ieviest, uzsver J. Tāukačs.

Nedod cerēto

Db jau jūlijā rakstīja: ja ekonomika neuzlabosies, pievienotās vērtības nodokļa likmes celšana nepapildinās budžetu. To Db iepriekš apliecināja gan Valsts ieņēmumu dienesta (VID) dati par pievienotās vērtības nodokļa (PVN) iekasēšanu pirmajā pusgadā, gan aptaujātie eksperti. Pērn laikā, kad, skatot 2009. gada valsts budžeta grozījumus, Saeima lēma arī par PVN likmes palielināšanu no 18 % līdz 21 %, Finanšu ministrija lēsa, ka, pat neraugoties uz nodokļa likmes kāpumu, tā ieņēmumi būs par 40 milj. Ls mazāki nekā sākotnēji plānots. Jūnijā, lemjot par budžeta grozījumiem, PVN ieņēmumu prognoze vēl tika samazināta - no 1.243 mljrd. līdz 0.826 mljrd. Ls. VID dati par PVN iekasēšanu liecina, ka šī gada 1. ceturksnī nodokļa ieņēmumi par 25.4 % atpalikuši no plānotajiem, PVN ieņēmumu kritums pret 2008. gadu, kad nodokļa likme vēl bija 18 %, sasniedzis 28.6 %. Aprīlī un maijā PVN iekasēšanas rādītāji nedaudz uzlabojās, bet jūnijā atkal pasliktinājušies, un nodokļa ieņēmumi bijuši par 31 % mazāki nekā pirms gada. Tagad valdība Eiropas Komisijai apņēmusies, ka gadījumā, ja valsts budžeta izdevumus neizdosies samazināt par 500 milj. Ls, jau nākamgad PVN likme varētu tikt palielināta līdz 23 %, tomēr pat Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs atzinis, ka diez vai nodokļu palielināšana nodrošinās lielākus ieņēmumus valsts budžetā.